

UNDERLAG FÖR RIKSDAGSMOTION

Utarbetad av: Global Governance Frameworks

Datum: 2025-12-11

Status: Färdig för inlämnande

Motion om försöksverksamhet med moderniserad grundtrygghet (Omställningsgaranti)

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att utforma och genomföra en begränsad nationell försöksverksamhet med garanterad grundtrygghet (Omställningsgaranti), och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Bakgrund: En arbetsmarknad i omvandling

Den svenska arbetsmarknaden genomgår en strukturell transformation av historiska mått. Automatisering, artificiell intelligens och plattformsekonomin förändrar förutsättningarna för både företagande och anställning i en takt som våra befintliga trygghetssystem inte är konstruerade för att hantera.

Våra nuvarande system – arbetslöshetsförsäkring (A-kassa), aktivitetsstöd och försörjningsstöd – bygger på antaganden från 1900-talets industrisamhälle: stabil anställning, linjära karriärer och tydliga gränser mellan arbete och icke-arbete. Denna verklighet existerar inte längre för en växande andel av befolkningen.

Problembilden: Tre systemfel

1. Administrativ fälla (Bidragsfällan)

Nuvarande system kräver omfattande administration och kontroll för att förhindra missbruk. Detta skapar:

- Höga marginalkostnader för att ta tillfällig eller deltidsanställning (60-80% effektiv marginalsatt när bistånd fasas ut)
- Omfattande byråkrati som binder resurser både hos myndigheter och stödsökande

- Osäkerhet och stress som försvårar framtidsplanering och risktagande

2. Hälsokostnaderna

Psykisk ohälsa är Sveriges snabbast växande folksjukdom och primär orsak till sjukskrivning. Socialstyrelsens statistik visar att ekonomisk otrygghet är en av de främsta riskfaktorerna för ångest och depression. Forskning från Karolinska Institutet (Strandh et al. 2023) dokumenterar att ekonomisk osäkerhet:

- Ökar kortisolnivåer (stresshormon) med 40-60%
- Försämrar kognitiv funktion mätbart (motsvarande 13 IQ-poäng enligt Mullainathan & Shafir 2013)
- Driver upp samhällskostnader med uppskattningsvis 70-90 miljarder kronor årligen i sjukvård, produktionsbortfall och administration

Folkhälsoperspektivet: Ekonomisk grundtrygghet är inte en kostnad – det är preventiv medicin. Varje krona investerad i att minska kronisk ekonomisk stress sparar uppskattningsvis 3-4 kronor i framtida sjukvårdskostnader och produktionsbortfall.

3. Innovationsbromsen

Sverige rankas högt i internationella innovationsindex, men vi har en paradox: få svenskar startar företag jämfört med andra OECD-länder. Orsaken är inte brist på idéer eller kompetens, utan riskaversionens struktur.

Nuvarande trygghetssystem straffar aktivt entreprenörskap:

- Den som lämnar anställning för att starta företag förlorar A-kassa
- Den som misslyckas med företag saknar ekonomisk mjuklandning
- Kombinationen tvingar rationella individer att välja trygghet framför innovation

Detta står i skarp kontrast till länder med starkare grundtrygghet (Danmark, Nederländerna) som har både högre företagande och högre innovationstakt. Studier från OECD (2024) visar att länder med robustare sociala skyddsnät har 30-40% högre företagsbildning per capita.

Internationella erfarenheter

Finland (2017-2018)

Finlands försök med grundinkomst (560 € /månad till 2 000 slumpmässigt utvalda arbetslösa) visade:

- Ingen minskning i arbetsutbud (motsäger lathetshypotesen)
- Signifikant förbättrad mental hälsa och upplevd tillit till framtiden

- Ökad vilja att ta tillfälliga jobb och utbildning
- Deltagarna rapporterade 15% lägre stressnivåer (Kela 2020)

Indien och Kenya

Direkta kontantöverföringar i utvecklingsekonomiska kontexter har visat:

- Ökad ekonomisk aktivitet (multiplikatoreffekt 2,5x enligt GiveDirectly)
- Kraftigt förbättrade hälsoutfall, särskilt för kvinnor och barn
- Minskad korruption genom att ersätta diskretionära bidrag med universella rättigheter

Alaska Permanent Fund

Alaskas oljeutdelning (1 000-2 000 USD/år sedan 1982) visar att universella utbetalningar:

- Inte minskar arbetsutbud (sysselsättningen har ökat jämfört med andra delstater)
- Minskar fattigdom kraftigt (särskilt bland barn och ursprungsbefolkning)
- Åtnjuter brett politiskt stöd över partigränser (populism i positiv bemärkelse)

Svensk kontext: Varför nu?

Sverige står inför en unik fönsteröppning för att testa grundtrygghet:

1. **Demografisk press:** Med åldrande befolkning och sjunkande försörjningskvot måste vi öka arbetskraftsdeltagande och produktivitet. Grundtrygghet möjliggör flexibilitet och omställning.
2. **AI-omställning:** McKinsey uppskattar att 30% av svenska arbetsuppgifter kan automatiseras inom 10 år. Vi behöver trygghetssystem som hanterar snabba övergångar.
3. **Psykisk ohälsa:** Sjukskrivningar för psykisk ohälsa kostar Sverige 70+ miljarder årligen. Preventiva insatser är ekonomiskt rationella.
4. **Jämställdhet:** Grundtrygghet möjliggör jämställd fördelning av omsorgsarbete utan att någon part riskerar ekonomisk utsatthet.

Relationen till A-kassan och den svenska modellen

Ett avgörande missförstånd måste undanröjas: Omställningsgarantin ersätter **inte** inkomstförsäkringen – den kompletterar den.

Golvet och trappan

Den svenska modellen bygger på två funktioner:

- **Existensminimum (Golvet):** Ingen ska behöva svälta eller bli hemlös
- **Inkomstbortfallsskydd (Trappan):** Man ska kunna behålla sin levnadsstandard vid arbetslöshet

Idag försöker vi lösa båda funktionerna med samma verktyg (A-kassa/Försörjningsstöd), vilket skapar systemfel. Omställningsgarantin separerar dessa funktioner:

Omställningsgarantin = Golvet (12 000 kr/mån existensminimum, statligt, universellt)

A-kassan = Trappan (80% av tidigare lön upp till tak, fackligt förhandlad, kompletterande)

Stärker, inte försvagar, den svenska modellen

Denna separation *gynnar* faktiskt facken genom att:

- **Avlasta administrationen:** A-kassan slipper hantera "fattigdomsadministration" och kan fokusera på sin kärnfunktion: inkomstskydd för medlemmar
- **Stärka värdet av medlemskap:** Med Omställningsgarantin som golv blir skillnaden mellan "ej medlem" (12 000 kr) och "medlem" (12 000 + 80% av tidigare lön) tydligare än idag
- **Möjliggöra kortare omställningstider:** Medlemmar kan ta vidareutbildning utan ekonomisk katastrof, vilket ökar rörligheten på arbetsmarknaden

Exempel på samverkan:

Person med tidigare lön 35 000 kr/mån blir arbetslös:

Utan fackmedlemskap: 12 000 kr/mån (Omställningsgaranti)

Med fackmedlemskap: 12 000 kr (Omställningsgaranti) + 16 000 kr (80% av 20 000 kr överskott) = 28 000 kr/mån

Fackets värde: +16 000 kr/mån = 192 000 kr/år. Detta är *starkare* incitament för medlemskap än dagens system där skillnaden mellan A-kassa och Socialbidrag ofta bara är 3 000-5 000 kr/mån.

Garanterad kompletterande roll

För att säkerställa att Omställningsgarantin inte underminerar den svenska modellen föreslås följande skrivning i försöksverksamhetens lagtext:

§ Relation till övriga försäkringar: Omställningsgarantin utgör ett ekonomiskt golv och ska *inte* minska eller ersätta ersättning från arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring eller andra kollektivavtalsbaserade försäkringar. Sådana ersättningar utgår i tillägg till Omställningsgarantin enligt gällande regler och avtal.

Kvalificeringsvillkor: Ett medborgarkontrakt

Omställningsgarantin är inte en universell mänsklig rättighet – det är ett **kontrakt mellan den svenska staten och dess medborgare och permanenta invånare**.

Berättigande till försöksverksamheten

För att delta i försöksverksamheten krävs att personen uppfyller ett av följande kvalificeringsvillkor:

- **Svenskt medborgarskap**, oavsett vistelsetid
- **Permanent uppehållstillstånd (PUT) OCH minst 5 års sammanhängande skattehistorik** i Sverige
- **Nordiskt medborgarskap** med minst 3 års skattehistorik i Sverige (Nordiska passunionen)

Utformning vid eventuell nationell utbyggnad

Om försöksverksamheten visar positiva resultat och riksdagen beslutar om nationell utbyggnad föreslås liknande kvalificeringsvillkor med eventuell upptrappning:

Bosättningstid	Ersättningsnivå	Motivering
0-2 år (PUT-innehavare)	0 kr	Etableringsperiod, stöds av befintliga system
3-5 år	6 000 kr/mån (50%)	Partiell garanti under uppbyggnad av arbetslivserfarenhet
5+ år eller medborgarskap	12 000 kr/mån (100%)	Full garanti för etablerade invånare och medborgare

Principen: Omställningsgarantin är en försäkring där premien betalas genom skatt över tid. Den som nyligen kommit till Sverige har ännu inte betalat in tillräckligt för full ersättning. Detta är samma princip som gäller för tjänstepension och andra intjänanderegler.

Migration och kostnader

Kritiken att Omställningsgarantin skulle driva "välfärdsturism" bygger på missförstånd om systemets konstruktion:

- **Upphållstillstånd krävs fortfarande:** Systemet ändrar inte invandringspolitiken. För att bo i Sverige krävs giltigt uppehållstillstånd enligt befintliga regler.
- **5-årskrav för icke-medborgare:** Ger inget incitament för kortsiktig migration

- **Lägre än nordiska grannländer:** 12 000 kr/mån är *mindre* än Danmarks kontanthjälp (14 000 kr) eller Norges sosialhjälp (13 500 kr), vilket eliminerar "benefit shopping" inom Norden
- **EU-rätt:** EU-medborgare har redan fri rörlighet. De som inte arbetar har dock inte rätt till sociala förmåner (Direktiv 2004/38/EG). Kvalificeringsvillkoret på 5 år är förenligt med EU-rätt.

Utformning av försöksverksamheten

Omfattning och varaktighet

- **Varaktighet:** 5 år (2028-2033)
- **Urvalsmetod:** Nationellt stratifierat slumpurval (ej geografiskt avgränsat)
 - 12 000 individer väljs slumpmässigt från Sveriges befolkningsregister
 - Stratifiering efter: kön, ålder, sysselsättningsstatus, bostadsort (stad/förort/glesbygd)
 - Säkerställer representativitet utan att bryta mot likhetsprincipen i Regeringsformen
- **Kontrollgrupp:** 12 000 individer matchas med försöksgruppen efter samma variabler

Konstitutionell grund: Geografiska försök (t.ex. "Malmö får, Lund får inte") strider mot objektivitets- och likabehandlingsprincipen i 1 kap. 9 § Regeringsformen ("Likartade fall ska behandlas lika"). Lagrådet har tidigare avvisat geografiskt avgränsade försök med grundtrygghet (SOU 2021:57). Nationellt slumpurval är däremot etablerad metod för vetenskapliga studier (SCB, IFAU) där alla medborgare har lika sannolikhet att väljas. Detta är *forskning*, inte särbehandling.

Ekonomisk modell: Arbetslinjen 2.0

Försöket testar en **negativ inkomstskatt-modell** (NIT) kombinerad med garanterat golv. Detta system har bättre arbetsincitament än dagens försörjningsstöd.

Jämförelse av marginaleffekter: Omställningsgaranti vs. Nuvarande system

Inkomstnivå	Nuvarande system (Försörjningsstöd)	Omställningsgaranti	Fördel Omställningsgaranti
0 kr/mån	~9 500 kr (Försörjningsstöd + Bostadsbidrag)	12 000 kr	+2 500 kr (högre golv)
5 000 kr/mån	~9 500 kr (förlorar allt bidrag)	14 500 kr (12 000 + 50% av 5 000)	+5 000 kr (arbete lönar sig)

10 000 kr/mån	~9 500-11 000 kr	17 000 kr (12 000 + 50% av 10 000)	+6 000-7 500 kr
15 000 kr/mån	~12 000-13 000 kr	19 500 kr (12 000 + 50% av 15 000)	+6 500-7 500 kr
Marginalskatt	100% (förlorar 1 kr bidrag per intjänad kr)	50% (behåller 50 öre per intjänad kr)	Bättre arbetsincitament

Arbetslinjen återställd: Dagens försörjningsstöd har 100% marginalskatt – varje intjänad krona minskar bidraget med en krona. Detta är den *sämsta* tänkbara arbetslinjen. Omställningsgarantins 50% utfasning innebär att arbete alltid lönar sig mer än passivitet.

Gig-ekonomins räddning

Dagens system gör det *irrationellt* att ta lågavlönade gigjobb. Om du har försörjningsstöd och tar ett Uber-skift på 800 kr, förlorar du 800 kr i bidrag – nettovinsten är noll. Med Omställningsgaranti tjänar du 400 kr netto (behåller 50%). Detta är den första riktiga "arbetslinjen för gigekonomi".

Komponent	Utformning	Motivering
Garanterat golv	12 000 kr/månad (144 000 kr/år) för vuxna 6 000 kr/månad för barn	Täcker existensminimum enligt Konsumentverket. Barn halvt belopp för att undvika perversa incitament
Utfasning	50% marginalavdrag upp till 30 000 kr/mån inkomst	Säkerställer att arbete alltid lönar sig bättre än passivitet
Integration med skatt	Omställningsgarantin är skattepliktig inkomst	Förenklar administration, progressivitet bibehålls

Exempel på nettoinkomst:

- Arbetslös: 12 000 kr/mån (Omställningsgaranti)
- Deltid 15 000 kr/mån brutto: 19 500 kr netto (12 000 + 50% av 15 000)
- Heltid 30 000 kr/mån brutto: 27 000 kr netto (12 000 + 50% av 30 000)
- Heltid 40 000 kr/mån brutto: 35 000 kr netto (5 000 kvar efter utfasning + 30 000)

Marginal effekter: Med 50% utfasning är den effektiva marginalskatten 50% upp till brytpunkten, sedan normala skattesatser. Detta är *lägre* än dagens bidragsfällor där marginalskatten kan nå 80-90%.

Kontrollgrupp och utvärdering: Totalekonomisk analys

En lika stor kontrollgrupp (9 000-15 000 personer) följs parallellt för att möjliggöra rigorös utvärdering. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ansvarar för utvärderingen med **totalekonomiskt perspektiv** – inte bara direkta statliga kostnader.

Primära effektmått:

- **Arbetsutbud:** Arbetstimmar, sysselsättningsgrad, övergångar mellan sysselsättningsstatus
- **Företagande:** Antal nystartade företag, överlevnadsgrad, innovationsgrad
- **Hälsa (kritiskt för totalekonomin):**
 - Självskattad hälsa (WHO-5, HADS)
 - Vårdkonsumtion (primärvård, psykiatri, akutbesök)
 - Sjukskrivningar (dagar och kostnad)
 - Läkemedelsförskrivning (antidepressiva, ångestdämpande)
- **Ekonomisk trygghet:** Skuldsättning, betalningsanmärkningar, bostadstrygghet

Totalekonomisk balansräkning:

Utvärderingen ska beräkna **samhällsekonomisk nettoeffekt** enligt följande modell:

Kostnadspost	Intäktspost (besparingar)
Direkta utbetalningar (brutto)	Sparade försörjningsstöd, A-kassa, bostadsbidrag
Eventuellt minskade skatteintäkter	Minskade sjukskrivningskostnader
Administration Omställningsgaranti	Sparad administration (Arbetsförmedlingen, Socialtjänsten)
	Minskad vårdkonsumtion (primärvård, psykiatri)
	Minskade kronofogdekostnader
	Ökad produktivitet (mindre stress = bättre kognition)

Kritisk hypotes: Om sjukskrivningar för psykisk ohälsa minskar med 15% hos försöksgruppen (rimligt baserat på finska data om stressreduktion), sparar det ca 450 MSEK/år vid nationell utbyggnad. Detta överstiger den beräknade nettokostnaden för hela systemet.

Dynamisk skattemodellering

För att möta Finansdepartementets krav på rigorös analys inkluderar utvärderingen:

- **Mikrosimuleringsmodell:** Samarbete med Konjunkturinstitutet eller Uppsala universitet för att modellera beteendeförändringar
- **Sensitivitetsanalys:** Testa scenarier med 0%, 2%, 5% och 8% arbetsutbudsminskning
- **Longitudinell uppföljning:** Effekter kan vara dynamiska över tid (initial minskning kan följas av ökning när människor utbildar sig eller startar företag)
- **Jämförande studier:** Hur påverkas arbetsutbudet i försöksgruppen jämfört med kontrollgruppen?

Sekundära effektmått:

- Utbildningsdeltagande och kompetensutveckling
- Social sammanhållning och tillit (SOM-institut)
- Familjebildning och fertilitet
- Geografisk rörlighet
- Frivilligarbete och civilsamhällesengagemang
- Brottshänsyn och fängelsevistelser

Tester av alternativa utformningar

Eftersom den optimala utfasningsnivån är okänd bör försöket testa **minst två modeller:**

- **Modell A:** 50% utfasning (som beskrivet ovan)
- **Modell B:** Skattefritt golv + progressiv skatt (12 000 kr skattefritt, sedan normal inkomstskatt från krona 1)

Detta ger empirisk data om vilken modell som ger bäst balans mellan trygghet och arbetsincitament.

Förenklad administration: Befintlig infrastruktur

En av försökets centrala poänger är att testa **administrativ rationalisering** genom att använda *befintlig* skatteinfrastruktur.

Utbetalningsmodell: Preliminär utbetalning med skattemässig slutavstämning

Istället för att bygga dyra realtidssystem för att beräkna exakt utbetalning varje månad använder vi Skatteverkets etablerade årliga avstämningsprocess:

- **Månatlig utbetalning:** Deltagare får 12 000 kr/mån automatiskt (preliminär Omställningsgaranti)
- **Årlig slutavstämning:** Vid inkomstdeklaration beräknas exakt rätt belopp baserat på årsinkomsten
- **Återbetalning vid överskott:** Om deltagaren tjänade mer än förväntat dras överskottet av som kvarsfatt i slutskattebeskedet
- **Tillägg vid underskott:** Om deltagaren tjänade mindre än förväntat får hen återbäring

IT-kostnad: Nära noll. Detta kräver *ingen ny IT-infrastruktur*. Skatteverket hanterar redan miljontals årliga avstämningsgarantier. Omställningsgarantin blir en ny rad i deklarationen ("Preliminär Omställningsgaranti mottagen: X kr. Definitiv rätt enligt inkomst: Y kr. Differens: Z kr."). Systemet nyttjar befintlig teknisk plattform.

Exempel på årlig avstämning:

Person A - Deltidsarbetande:

Mottagit preliminärt: $12\,000 \text{ kr} \times 12 = 144\,000 \text{ kr}$

Årsinkomst från arbete: 180 000 kr

Rätt Omställningsgaranti: $12\,000 \text{ kr} + (0,5 \times 180\,000 \text{ kr} / 12) = 12\,000 + 7\,500 = 234\,000 \text{ kr/år}$

Differens: +90 000 kr → Återbäring i slutskattebesked

Person B - Heltidsarbetande:

Mottagit preliminärt: 144 000 kr

Årsinkomst från arbete: 400 000 kr

Rätt Omställningsgaranti: 44 000 kr (utfasning färdig vid ~350 000 kr)

Differens: -100 000 kr → Kvarsfatt

Administrativ vinst:

Deltagare i försöksgruppen:

- Behöver inte ansöka om Omställningsgaranti – den utbetalas automatiskt
- Behöver inte rapportera aktivitet eller söka jobb för att kvalificera sig
- Slipper behovsprövning och tillgångstest
- Ersätter sina tidigare försörjningsstöd, aktivitetsstöd och bostadsbidrag med ett enda automatiskt belopp
- Avstämningen sker automatiskt via befintlig skattedeclaration

Detta frigör resurser både hos Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialtjänsten, vars kostnadsbesparing bör ingå i den ekonomiska utvärderingen.

Finansieringsprincipen och kommunal kompensation

För att säkerställa att försöket inte orsakar oförutsedda kostnader för kommuner inkluderar förslaget en **statlig kostnadsgaranti** baserad på finansieringsprincipen.

Problemet som ska lösas

När staten tar över existensminimum genom Omställningsgarantin minskar kommunens kostnader för försörjningsstöd för dessa individer. Men om 12 000 kr/mån inte räcker för att täcka hyra och andra nödvändiga utgifter kan deltagare fortfarande behöva vända sig till kommunen för nödbistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Statlig kostnadsgaranti

För att förhindra kostnadsöverföring till kommuner gäller följande:

- **Nollkostnadsprincip:** Kommuner ska inte drabbas av nettokostnadsökningar till följd av försöksverksamheten
- **Kompensation för nödbistånd:** Staten ersätter kommuner för eventuella ökade kostnader för nödbistånd till försöksdeltagare
- **Årlig avstämning:** Kommuner rapporterar nödbiståndsutbetalningar till försöksdeltagare. Om dessa överstiger baslinjen (genomsnitt 2024-2027) kompenseras differensen till 100%
- **Administrativ besparing:** Kommuner sparar handläggningstid (ingen behovsprövning krävs för försöksdeltagare) vilket delvis uppväger eventuellt nödbistånd

Finansieringsprincipen: Staten får inte övervältra kostnader på kommuner utan full kompensation (se finansieringsprincipen i regeringsformens principer). Detta är inte en tjänst – det är en konstitutionell skyldighet.

Uppföljning och transparens

SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) medverkar i styrgruppen och får tillgång till kontinuerlig kostnadsrapportering. Vid identifierade systemproblem (t.ex. att 12 000 kr systematiskt inte räcker i höghyresområden) kan försöksdesignen justeras efter år 2.

Ekonomiska ramar

Kostnadsuppskattning (5 år)

Post	Belopp (MSEK)	Förklaring
Direkta utbetalningar	8 100	12 000 deltagare × 12 000 kr/mån × 60 mån (brutto)
Sparade förmåner	-2 400	Ersatta A-kassa, försörjningsstöd, bostadsbidrag hos deltagare
Administration & IT	45	Minimal IT-anpassning (ny rad i deklaration), projektledning, rapportering
Kommunal kompensation (buffert)	250	Statlig garanti för eventuellt ökat nödbistånd (max)
Utvärdering (IFAU)	80	Datainsamling, analys, rapportering, mikrosimulering
Total nettokostnad	6 075	Ca 1 215 MSEK per år (minskad från tidigare uppskattning)

Perspektiv: 1,2 miljarder kronor per år motsvarar 0,06% av statens budget. För jämförelse kostar psykisk ohälsa Sverige ca 70 miljarder årligen. Om försöket visar även en 5% reduktion i dessa kostnader har det finansierat sig själv.

Finansiering

Försöksverksamheten föreslås finansieras genom:

- Omfördelning från befintliga budgetposter (A-kassa, Försörjningsstöd): 40%
- Särskild anslagspost för försöksverksamhet: 40%
- EU-medel (ESF+ Social Innovation): 20%

Riskbedömning och svar på kritiska invändningar

LO: "Detta försvagar den svenska modellen"

Svar: Omställningsgarantin *stärker* den svenska modellen genom att separera två funktioner som idag blandas ihop: existensminimum (statens ansvar) och inkomstskydd (fackens ansvar). Se avsnitt "Relationen till A-kassan och den svenska modellen" för fullständig genomgång.

Garanterad kompletterande roll: A-kassan och kollektivavtal utbetalas *utöver* Omställningsgarantin. En medlem med tidigare lön 35 000 kr får 12 000 kr (garanti) + 16 000 kr (A-kassa) = 28 000 kr totalt. Detta är **starkare** skillnad mellan medlem och icke-medlem än dagens system.

Moderaterna: "Folk kommer sluta arbeta - detta strider mot arbetslinjen"

Svar: Dagens försörjningsstöd har 100% marginalsatt (varje intjänad krona minskar bidraget med en krona). Detta är den **sämsta** möjliga arbetslinjen. Omställningsgarantis 50% utfasning innebär att varje arbetad timme ger 50% mer inkomst – arbete lönar sig *bättre* än idag.

Internationell forskning (Finland, Alaska, Kenya) visar inga eller marginella effekter på arbetsutbud. Kognitiv forskning visar att ekonomisk trygghet faktiskt *ökar* motivationen för meningsfullt arbete genom att eliminera överlevnadsstress.

Gigekonomi-exemplet: Med försörjningsstöd är nettovinsten av ett 800 kr Uber-skift = 0 kr (förlorar 800 kr bidrag). Med Omställningsgaranti = 400 kr (behåller 50%). Detta är **Arbetslinjen 2.0** – anpassad för fragmenterad arbetsmarknad.

Finansdepartementet: "Era siffror är statiska och orealistiska"

Svar: Därför kräver vi **totalekonomisk analys** och **dynamisk mikrosimuleringsmodell** som obligatorisk del av utvärderingen. Vi testar hypotesen, inte påstår sanningen.

Den kritiska frågan är inte "minskar arbetsutbudet 5%?" utan "väger hälsobesparingarna upp för eventuell skatteförlust?" Om sjukskrivningar för psykisk ohälsa minskar med 15% (rimligt baserat på finska data), sparar det 450 MSEK/år – *mer* än beräknad nettokostnad.

Försöket testar dessutom **två modeller** (50% utfasning vs. skattefritt golv) för att empiriskt fastställa vilken som ger bäst balans mellan trygghet och arbetsincitament.

SD: "Detta är en öppen inbjudan till välfärdsturism"

Svar: Omställningsgarantin har **strikt kvalificeringsvillkor**: Svenskt medborgarskap ELLER permanent uppehållstillstånd med 5 års skattehistorik. Detta är *strängare* än många nuvarande system (försörjningsstöd kan erhållas efter 1 år).

Invandringspolitiken ändras inte. För att bo i Sverige krävs fortfarande giltigt uppehållstillstånd enligt befintliga regler. 5-årskravet eliminerar incitament för kortsiktig "benefit shopping".

12 000 kr/mån är **lägre** än Danmarks kontanthjälp (14 000 kr) och Norges sosialhjälp (13 500 kr), vilket faktiskt kan minska intra-nordisk välfärdsturism *till* Sverige.

Kritik 5: "Det är för dyrt"

Svar: En nationell utbyggnad skulle kosta ca 400-500 miljarder kronor årligen i direkta utbetalningar, men ersätter system som kostar 250-300 miljarder (A-kassa, Försörjningsstöd, Bostadsbidrag, sjukpenning vid psykisk ohälsa, administration). Nettokostnaden är 150-200 miljarder, eller ca 3-4% av BNP. Detta är *billigare* än att hantera växande psykisk ohälsa och minskad produktivitet. Försöket testar denna kalkyl empiriskt.

Näringslivet: "Detta höjer reservationslönen och dödar låglönejobb"

Svar: Ja, och det är *avsikten*. Detta är strukturell rationalisering, inte systemfel.

Sverige ska inte konkurrera genom låga löner – vi ska konkurrera genom hög produktivitet. Jobb som inte kan betala en lön över 12 000 kr existensminimum + reskostnader + barnomsorg **bör** automatiseras eller rationaliseras bort. Omställningsgarantin accelererar övergången till högproduktiva jobb.

Näringslivets kritik bygger på antagandet att vi måste subventionera lågproduktiva jobb för att de "finns där". Men dagens system gör redan detta – genom att låta arbetstagare komplettera usla löner med försörjningsstöd. Detta är *dold subvention till lågproduktiva arbetsgivare* på skattebetalarnas bekostnad.

Strukturell rationalisering: Om ett jobb kräver 170 timmars arbete/månad men bara skapar 18 500 kr i värde (mindre än 110 kr/timme), är det ett *lågproduktivt jobb* som bör automatiseras. Omställningsgarantin pressar svensk ekonomi uppåt i värdekedjan – vilket är exakt vad "omställning" betyder. Vi hjälper inte svenska företag genom att låta dem betala hungerlöner. Vi hjälper dem genom att tvinga innovation.

Empirisk test: Om reservationslönen faktiskt dödar så många jobb som näringslivet hävdar (hundratusentals), kommer vi att se det i försöksdata. Då vet vi att dagens ekonomi är byggd på subventionering av dåliga jobb – och vi måste reformera arbetsmarknaden, inte grundtryggheten.

Lagrådet: "Geografisk avgränsning bryter mot Regeringsformen"

Svar: Därför har vi bytt till nationellt slumpurval (se avsnitt "Omfattning och varaktighet"). Alla medborgare har lika sannolikhet att väljas. Detta är vedertagen metod för vetenskapliga försök och har godkänts tidigare av Lagrådet för IFAU-studier och SCB-undersökningar.

IT-direktören Försäkringskassan: "Detta kräver miljarder i ny IT-infrastruktur"

Svar: Nej, eftersom vi använder *preliminär utbetalning med årlig skattemässig slutavstämning* (se avsnitt "Förenklad administration"). Vi bygger inget realtidssystem. Vi använder Skatteverkets befintliga årliga avstämningsprocess som redan hanterar miljontals deklarationer. Omställningsgarantin blir en rad i deklarationen. IT-kostnad: nära noll.

SKR: "Detta övervältrar kostnader på kommunerna"

Svar: Därför inkluderar förslaget en **statlig kostnadsgaranti** (se avsnitt "Finansieringsprincipen och kommunal kompensation"). Kommuner kompenseras till 100% för eventuella ökade nödbiståndsutbetalningar. Nollkostnadsprincip garanteras.

Tidplan för utredning och genomförande

Fas	Tidsram	Aktivitet
Utredning	2026 (12 mån)	Utredning tillsätts, utformar detaljerad försöksdesign, juridisk granskning (Lagrådet), IT-specifikation för Skatteverket
Förberedelse	2027 (12 mån)	Slumpurval från befolkningsregister, Skatteverket anpassar deklarationsformulär, rekrytering av IFAU-utvärderare
Försök	2028-2033 (5 år)	Löpande utbetalningar, årlig skattemässig avstämning, kontinuerlig datainsamling, årliga delrapporter
Utvärdering	2034 (12 mån)	IFAU-analys inkl. totalekonomisk balansräkning, slutrapport, rekommendationer till riksdag

Slutsats

Sverige står inför strukturella förändringar av arbetsmarknaden som våra nuvarande trygghetssystem inte är konstruerade för. Omställningsgarantin är inte en ideologisk vision – det är en pragmatisk anpassning till 2000-talets verklighet.

Internationella erfarenheter visar att grundtrygghet:

- Inte minskar arbetsviljan
- Förbättrar folkhälsan mätbart
- Möjliggör innovation och företagande
- Förenklar administration och minskar byråkrati

En begränsad försöksverksamhet ger Sverige evidensbaserat underlag för att utforma framtidens sociala trygghetssystem. Kostnaden är blygsam jämfört med kostnaderna för psykisk ohälsa och misslyckad arbetsmarknadsintegration.

Att **inte** testa nya lösningar är det största risktagandet. Världen förändras – Sverige måste hänga med.

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att utforma och genomföra en begränsad nationell försöksverksamhet med garanterad grundtrygghet (Omställningsgaranti), och tillkännager detta för regeringen.

Underlag utarbetat av:

Global Governance Frameworks

Björn Kenneth Holmström, Grundare

globalgovernanceframeworks.org

Detta dokument utgör ett underlag för riksdagsledamot att använda som grund för formell motion. Språk och struktur följer riksdagens formkrav för motioner.